

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מוצש"ק פ' בשלח, יו"ד שבט, ה'תשכ"ז

חלק ב – יו"ל לשי"פ בשלח, יו"ד שבט, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

ואסיים בברכה אשר יאריך ה' ימיו ושנותיו בטוב וינצל כשרונותיו שחונן בהם להפצת היהדות המסורתית, הפצה חדורה אור וחיות חסידותיים, שאז בודאי שתהי' עינו טובה באחרים להיות טופח על מנת להטפח באור החסידות תורתה ועניני'.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

נ.ב. מובן ופשוט שלא אוכל לשלוח מכתבי מבלי להעלות על הכתב צערי אשר עדין לא נתקיימה החלטתו הטובה להוציא לאור עוד שני כרכים, כפי שכתבו לי, בתורת החסידות, וכפי שמועה אחת – בתורת חסידות חב"ד. ופשוט שאין כוונתי להביע צערי לחוד ולצער את כ' בזה, כי אם אולי כולי האי ואולי עת רצון היא לזרז הגשמת תכנית האמורה ועד למעשה בפועל, שיודפסו הכרכים ויתפרסמו ויפוצו, וזכות הרבים תלוי' בו.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ת ר' יהושע בן חיי

בקשר עם יום הולדתו

לאריכות ימים ושנים טובות

ולשנת הצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנה

ולנח"ר חסידותי מכל יוצ"ח

נדפס על ידי משפחתו שיחיו

מחשבות מעניינת דיומא, ואף אני מתייחד בעולם המחשבה עם בעל ההילולא ופעולותיו, ובפרט בנקודת תקות חוט השני העובר כל ימי חייו. ואף על פי שלכאורה כל נשיאי חב"ד כולם מתאימים ומטרה אחת לכולם, בכל זאת יש לכל אחד נקודה וקו שמצטיינים בו טפי, וכך הוא גם בנוגע לנשיאי תורת החסידות הכללית. וכמו שמביא בעל ההילולא בעצמו בזכרונותיו וכתביו, בשם קודמיו, החילוק שבין נשיא לנשיא, ובלשון הקבלה שבידנו שמורנו הבעש"ט ותלמידו המגיד ממזריטש ורבנו הזקן הם בבחינת כתר חכמה ובינה של חסידות (שיחת כ"י כסלו תרצ"ג), ובנוסח אחר שם, שהבעש"ט והמגיד ואדה"ק הם בבחינת חכמה בינה דעת של חסידות, ולפי נוסח ג' שאדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצ"צ הם חכמה בינה דעת של חסידות חב"ד, כמו שרואים בסדר חייהם ובפרט במאמרי דא"ח שלהם.

והמתבונן בחייו ופעולותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בעלמא דין רואה שהקו האופייני שבהם הוא ענין המסירת נפש העובר כחוט השני מטל ילדותו, ממאסר ראשון שלו כמו שתיאר בזכרונותיו עד למאסרו האחרון אצל הבולשביקים, ועד לתקופתו האחרונה בחיים חייתו בעלמא דין הן עשר השנים בארצות הברית. שאף על פי שבחינוניות נדמה הי' שבא אל המנוחה והשלום לאחר הרפתקאותיו וכולי, אבל אלו שזכו להיות בקרבתו וסביבתו ראו יסוריו הנפשיים שסבל דוקא בארץ זו החפשית מרדיפות מצד הממשלה וכו', בשגם היא ארץ האוכלת יושבי בארציותה וחומריותה, אשר העבודה דהגברת הצורה על החומר והרוחניות על הגשמיות היא כאן עבודה קשה ביותר, אפילו בנוגע לסוג אנשים שנחשבים כבר לבעלי צורה ורוח לפי מושגי ארצות הברית הדתית. לכן, אדרבה, המסירות נפש שלו כאן היתה בעומק יותר ותכופות נגעה עד דכדוכי הנפש ממש.

ברם רואים אנו כוחה של מסירות נפש של יהודי אחד, שיכולה היתה לחולל שינוי ניכר בכל המדינה, ואחרי שנים אחדות כבר לא היו פניו כתמול שלשום, באופן שאפילו כאלו שלכאורה לא הי' להם כל שייכות לחסידות הכירו ערכה, ובלשון החסידים „עס האָט זיך באַ זיי אָפגעלייגט“, ותמורת החומריות שהשתלטה בכל מערכות החיים במדינה זו בעת בואו, הובא זיכוך וביורור רב ממדים, ורבים מהמושפעים נעשו משפיעים טופח על מנת להטפח, שפירותיהם ופירי פירותיהם ניכרים עד היום הזה והלאה.

שיחת כ"י כסלו תרצ"ג: לקו"ד ח"א לו, סע"א.

ובנוסח אחר שם: לו, רע"א.

ולפי נוסח ג': סה"ש תרצ"ו ס"ע 141. תרצ"ז ע' 215. תרצ"ט ע' 322. תש"ב ריש ע' 19.

תש"ה ע' 60. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ט ס"ע תטז.

והמתבונן בחייו .. ענין המסירת נפש: ראה לקו"ש ח"ח ע' 303 ואילך. ועוד.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ בשלח, יום הבהיר יו"ד שבט הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות מוצש"ק פ' בשלח, יו"ד שבט, ה'תשכ"ז — (חלק ראשון י"ל לקראת ש"פ בא, וחלק שלישי י"ל אי"ה לש"פ יתרו).

*

בתור הוספה — כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש — מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורגנו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק בא, ג' שבט, ה'תשע"א (ופרצת),

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"ח זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2010 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2011

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

ב"ה, ג' שבט תשי"ח
ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א נו"נ איש רב פעלים מוה' שמואל שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מועש"ק וארא, ובמ"ש שאולי אינני שבע רצון מספרו לקט שמואל, מדרשי הזהר על סדר הפסוקים,

פשיטא שאין בזה כל יסוד, ואדרבה כל ענין המפרסם פנימיות התורה, רצוי הוא במאד, ובפרט בתקופתנו זו דרא דעקבתא דמשיחא, שהפצת המעינות נחוצה עוד יותר ויותר, וכמובן גם ממ"ש אדמו"ר הזקן באגה"ק סי' כו' ובקונטרס עץ חיים לנכדו אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע מיוסד על מאמר משה רבנו רעיא מהימנא בזהר חלק ג' קכ"ב, אשר ע"י לימוד זה יפקון בני ישראל מגלותא ברחמים, ויעוין ג"כ דברים נפלאים בזה בהקדמת הרח"ו בספרו שער ההקדמות.

מכתבי מאשר קבלת ספרו האמור, בטח נתקבל מכבר.

בכבוד ובברכה.

ד

ב"ה, ז' באדר, ה'תשכ"י
ברוקלין, נ.י.

מר אליעזר שי שטיינמן

שלום וברכה!

אחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מה' שבט, נוסף על הפ"ש שאני דורש ומקבל מפעם לפעם על ידי אנ"ש שי שבמקום.

בינתיים בא ופנה יום מיומיים, שבשבילי הוא תאריך בעל ערך מיוחד, ותקותי שכן הוא גם בשבילי כ'. כוונתי לעשירי בשבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"ע. וכטבע בני אדם, ימי זכרון מעוררים

מה שכתבתי לאחד בכגון דא: ראה גם אג"ק חכ"ד אגרת ט"פ (ע' טו), ובהנסמן בהערות שם.

ג

מוה' שמואל: קיפניס, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ז אגרת י"קמ. לקט שמואל .. על סדר הפסוקים: ח"א, ירושלים, תשי"ז. בספרו שער ההקדמות: נדפס ג"כ בהוספה לקונטרס עה"ח שבפנים.

ד

מר אליעזר .. שטיינמן: אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ו אגרת ט'תרנ"ו, ובהנסמן בהערות שם.

יד. דובר לעיל שמיד לאחרי פרשת בשלח באה פרשת יתרו, כי בפרשת בשלח מסופר אודות היציאה ממצרים, וכיון שיצי"מ היתה בזכות ולשם הענין דמ"ת, כמ"ש "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", לכן, מיד לאחרי סיפור יצי"מ בפרשת בשלח, בא הענין דמ"ת בפרשת יתרו.

אמנם, בין הסיפור של יצי"מ לסיפור של מ"ת, הנה [נוסף על הענין ד"וישמע יתרו", ולפנ"ז, הענין דמלחמת עמלק, כפי שנתבאר לעיל (ס"ז ואילך)] בא בינתיים הסיפור אודות ענין ה"מן".

וענין זה קשור באופן ישיר עם מ"ת — כמפורש בקרא¹¹³ "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו' למען אנסנו הילך בתורתך אם לא", היינו, שענין ה"מן" ("לחם מן השמים") קשור עם הענין דמ"ת ("הילך בתורתך").

ולכן מצינו דבר תמוה במכילתא ("א מאדנע מכילתא")¹¹⁴: "לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן", ותמיהה גדולה יותר — הנוסח שהובא בבעל הטורים על התורה¹¹⁵: "לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן".

כלומר: הפירוש ד"למען אנסנו הילך בתורתך" אינו כפי שמפרש רש"י בפשטות הכתובים, "אם ישמרו מצוות התלויות בו", אלא קאי על כל התורה כולה ("תורתך" סתם); וכיון שצריך להיות הענין ד"ממטיר לכם לחם מן השמים" כדי לבחון "הילך בתורתך", הרי מובן, שללא ענין המן אי אפשר לבחון זאת, ובמילא, "לא ניתנה תורה לדרוש", או "לא ניתנה התורה" בכלל, כי אם לאוכלי המן.

טו. אך כאן מתעוררת קושיא עצומה ("א שטורעם'דיקע קשיא"):

הן אמת שאין הכוונה דוקא ל"אוכלי המן" כפשוטו, במשך הארבעים שנה שהיו בנ"י במדבר, אלא ענין זה יכול להיות גם בדורות שלאח"ז, כאשר הפרנסה היא ללא טירדות וטירחות כו', ע"ד ה"מן", כך שישנה מנוחת הנפש כמו שהיתה אצל "אוכלי המן", אבל עדיין הרי זה בסתירה גמורה לכללות החיוב במצות תלמוד תורה שמוטל על "כל איש מישראל .. בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהי' זקן גדול שתתש כחו"¹¹⁶, ללא חילוק; החילוק הוא רק במדת

(112) פע"ח שער השבת פכ"ד. סידור שם כ. יל"ש שם רמז רנח.

האריז"ל בכוונות הבדלה ומוצ"ש. (115) עה"פ. וכ"ה בר"פ תרומה, ור"פ

(113) בשלח טז, ד. וראה תו"א בשלח סה, חוקת, ועקב ח, ג. — אם ממדרש אחר, או

סע"א ואילך. ובכ"מ. שהיתה אצלו גירסא כזו במכילתא.

(114) עה"פ. וכ"ה בר"פ בשלח. תנחומא (116) רמב"ם ואדה"ז דלעיל ס"ט.

החיוב, אם החיוב הוא ללמוד כל היום כולו ממש, או רק "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית"¹¹⁷, אבל גם מי שלומד רק "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית", מקיים מצות תלמוד תורה, ועד שמברך על זה בשם ומלכות. ולכאורה, הרי זה היפך הגמור לגירסת בעל הטורים ש"לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן", ואפילו להגירסא במכילתא שלפנינו, "לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן"!

ובפרט ע"פ דברי הגמרא¹¹⁸ "הלל מחייב את העניים", "אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר עני הייתי וטרוד במזונותי, אומרים לו כלום עני היית יותר מהלל.. שבכל יום ויום הי' עושה ומשתכר בטרעפיק, חציו הי' נותן לשומר בית המדרש וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו וכו'" (ככל אריכות הסיפור) — שזהו ההיפך הגמור מההנהגה שהיתה אצל "אוכלי המן", שללא כל טירחא קיבל כל אחד ("המרבה והממעט"¹¹⁹) "עומר לגולגולת"¹²⁰, ובאופן ש"המעט לא החסיר"¹²¹.

ולהעיר: יש כאלו ש"מבטלים" קושיות כאלו, באמרם, שזוהי אגדתא של תורה, ואין להקשות מאגדה. אבל: לכל לראש — במכילתא ישנם כמה ענינים של פסקי הלכות, והעיקר, שגם אגדה היא חלק מהתורה שנקראת "תורת אמת", ולא יתכן ש"אגדה" תאמר היפך הדין בשולחן-ערוך.

ואין לתרץ שכיון שזוהי אגדה יכול להיות בזה ענין של גוזמא — כיון שאין זה בגדר של גוזמא, אלא היפך הגמור של פס"ד השו"ע!]. ויתירה מזה:

אפילו בזמן הבית היו טרודים בעבודת האדמה, שהיתה אז עיקר הפרנסה, ועד כדי כך גדולה הטירדא, ש"רבי שמעון בן יוחי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו', תורה מה תהא עלי" (כדברי הגמרא במסכת ברכות¹²²), והיינו, שאם רק מתעסקים בחרישה וזריעה, ולא באופן ש"מלאכתו נעשית ע"י אחרים", נשאלת השאלה: "תורה מה תהא עלי".

והקושיא היא מאויימת יותר ("נאך מורא דיקער") — לפי הגירסא שלפנינו (וכן הוא בכמה גירסאות, וכנראה שזוהי הגירסא המקובלת), שגם מאמר המכילתא הנ"ל הוא מאמרו של ר' שמעון בן יוחאי "מכאן הי' רבי שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן"!

(117) מנחות צט, ב. וראה הל' ת"ת לאדה"ז
שם. וש"נ.
(118) יומא לה, ב.
(119) בשלח שם, יז.
(120) שם, טז.
(121) שם, יח.

הוספה

א

בי"ה, כ"ח טבת ה'תשח"י
ברוקלין, נ.י.

כבוד הרב הגאון המפורסם חו"ב סועו"ה סדרן ופלפון ווי"ח אי"א
בעל מדות תרומיות איש אשכולות וכו' וכו' מהוררי"ר שליט"א
רב ראשי ראשון לציון
שלום וברכה!

זה עתה נתקבלה הידיעה אשר הרבנות הראשית הצליחה להנהיג שמירת
השבת קדש בתעשית הנייר באה"ק ת"ו.

ובאשר תקותי שהידיעה יסודית היא, הכניסה שמחה בלבי, ואמרתי אשר
ההצלחה בזה בטח תדגיש עוד הפעם אשר בשעה שעושים במרץ המתאים הנה
סוף סוף מצליחים, ודבר הי' הוא יקום.

ויישר חילו באורייתא וילך מחיל אל חיל בחיזוק התורה והמצוה והפצתן
בחי' היום-יום על אדמת הקדש תבנה ותכוון במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו.
בכבוד ובברכה.

ב

בי"ה, ב' שבת תשי"ח
ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א רל"א שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו בו מעורר על מ"ש בלקו"ת במדבר מבי' בי שזבה צריכה
מים חיים.

הנה מוסגי"פ מה שכתבתי לאחד בכגון דא שמשם מובן גם הנ"ל וכן
בהנוגע למ"ש במכתבו בענין זה.

בברכה.

א

מהוררי"ר: מהור"ר יצחק רחמים נסים, ירושלים. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ד אגרת
ט"רצג, ובהנסמן בהערות שם.

ב

רל"א: דרוק.

ובהקדמת הנקודה האמורה — שאע"פ שבלימוד התורה מחוייב כל אחד, ואפילו מי שמבולבל לגמרי חייב גם הוא בלימוד התורה (כהפס"ד בהלכות תלמוד תורה ברמב"ם ובשו"ע ועד להלכות תלמוד תורה של רבינו הזקן¹¹⁶), הנה זוהי רק התחלה, שאז הלימוד הוא באופן ש"בתורת ה' חפצו", אבל לאח"ז צריך להגיע למעמד ומצב ש"בתורתו יהגה", ועד לאופן ש"גדול מעל שמים חסדך . . בעושיך לשמה" (כדברי הגמרא במסכת פסחים⁵⁷), שזהו אופן הלימוד מתוך דחילו ורחימו, שע"ז "סלקא לעילא", ולאח"ז פועל את כל ההמשכות מלמעלה למטה.

והרי זהו כללות ענין התורה — שע"ז נמשך אח"כ גם במעשה, שהלימוד מביא לידי מעשה⁸⁹, שזהו"ע מעשה המצוות, ועד למעשה ד"בכל דרכיך דעהו"¹⁸, וכפתגם רבינו הזקן (המוזכר לעיל (סי"ב)) שהקב"ה נותן לבני גשמיות, ובני עושים מהגשמיות — רוחניות.

כה. (ואח"כ אמר:)

בהנוגע ל"מגבית" — יחלקו מסתמא את הפתקאות והמעטפות, ומסתמא יתן כל אחד "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה" — כפי ששייך אצל בני, כיון שנקראים "אדם", ע"ש "אדמה לעליון"¹⁵².

ואלו שרוצים — בקשר עם זה ובהתאם לזה — שיזכירו אותם על הציון, יכולים גם לציין (באותה פיתקא או בפיתקא בפני עצמו) שמם בצירוף שם האם, כנהוג בזה, על מנת להזכירם על הציון של בעל ההלולא, שלא יפרד מצאן מרעיתו, ו"עומד ומשמש במרום" (כנ"ל ס"ג"ה), ומעורר רחמים וממשיך ברכות והצלחות על כל בני, למטה מעשרה טפחים.

* * *

טז. ויובן בהקדם דברי הגמרא במסכת ע"ז¹²² "בתחילה נקראת (התורה) על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר⁶⁴ בתורת ה' חפצו (ואח"כ נאמר) ובתורתו יהגה ויליה", והיינו, שכל זמן שנמצא עדיין בהתחלת הלימוד, שלומד למיגרס, אזי הלימוד הוא באופן ש"בתורת ה' חפצו", שזוהי תורתו של הקב"ה, אבל לאחרי שלמד לעיונא, באופן של הבנה והסברה והעמקה כו', אזי "נקראת (התורה) על שמו", "בתורתו יהגה", שהתורה נעשית שלו.

ועפ"ז יש לבאר הדיוק במאמר המכילתא "לא ניתנה תורה (לדרוש) אלא לאוכלי המן" — "ניתנה" דייקא, היינו, שאין זה באופן ש"בתורת ה' חפצו", אלא "בתורתו יהגה":

כל ישראל מחוייבים בלימוד התורה, אבל, חיוב זה יכולים לקיים גם באופן ש"בתורת ה' חפצו", אלא שאז הרי זה באופן ש"לא ניתנה תורה", שלא נעשית "תורתו", אלא נשארת "תורת ה'", ורק חייבו וזיכו אותו ללמדה;

ואילו המעמד ומצב ש"ניתנה תורה", היינו, שהתורה תינתן לו ותהי' "נקראת על שמו", "ובתורתו יהגה", ועד שלא זו בלבד שניתנת לו התורה כמו שהיא מבלי שיוכל לשנותה, אלא עוד זאת, שנעשה בעה"ב על התורה, כמבואר בכ"מ¹²³ שיש ענינים שגם פס"ד של ב"ד מוטעה נעשה דין בתורה, כמו בקידוש חדשים ועיבור שנים, שעז"נ¹²⁴ "אשר תקראו אותם", "אתם" כתיב, "אתם אפילו שוגגין כו' אתם אפילו מזידין כו"¹²⁵, היינו, שהתורה מקבלת את הפס"ד המוטעה של ה"מזידין", וכך נקבע הדין בתורה — הנה על זה ישנו תנאי: "לא ניתנה תורה (לדרוש) אלא לאוכלי המן".

וענין זה מתאים עם דברי הגמרא במסכת עירובין¹²⁶: "אמר אביי, אי אמרה לי אם קריב כותחא (אפילו ציווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי), לא תנאי" (לא הייתי שונה כמו ששנית), והיינו, שכאשר יש בלבול במחשבה מאיזה ענין צדדי, אי אפשר להתעמק בלימוד התורה כפי שאביי הי' רגיל ללמוד.

וכדי שיוכל ללמוד תורה כדבעי, צריך להיות בדרגת "אוכלי המן" — שידעו שלא תהי' תועלת ביגיעה וטירדא, שלא תשנה מאומה, שכן,

(122) י"ט, א. (125) ר"ה כה, א. וראה התוועדויות תש"נ (123) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'תג. ח"ב ע' 182 הערה 76 ובשוה"ג. ועוד. (126) סה, א (ובפרש"י). (124) אמור כג, ב.

(152) ראה של"ה ג, רע"א. כ, ב. ועוד.

הן אם יהי' "המרכבה" והן אם יהי' "הממעט", יקבל לא יותר ולא פחות מאשר "עומר", וכפי שראו בפועל ש"לא העדיף המרכבה והמעט לא החסיר"¹²¹.

וזוהי ההסברה בפשטות שאין סתירה בדבר, כיון שמדובר אודות שני ענינים: החיוב של כל אחד מישאל בלימוד התורה מתייחס להתחלת קיום מצות תלמוד תורה, באופן ש"בתורת ה' הפצו"; ואילו שלימות המצוה — שיהי' אצלו הענין ד"ניתנה תורה", עד שתהא "נקראת על שמו", "ובתורתו יהגה" — הרי זה בהיותו במעמד ומצב של "אוכלי המן", שאין לו מחשבות המבלבלים כו'.

ובזה גופא יש שני אופנים:

לפי המכילתא — "לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן", ולכן, אפילו אם היום יש לו מחשבות המבלבלות מלימוד התורה, הנה לכל הפחות לא נוטלים ממנו התורה שרכש אתמוז, בהיותו במעמד ומצב של מנוחה, ללא בלבולים, כמו "אוכלי המן".

ולפי גירסת בעל הטורים — "לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן" — ניתוסף עוד חומר בזה, שמצד הבלבולים יכול לשכוח גם את התורה שלמד לפניו, וע"ד דברי הגמרא במסכת סנהדרין¹²⁷: "מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה" (דאגת הלב על מזונותיו של אדם מהניא לשכח למודו).

יז. וענין זה הוא אצל כל אחד לפי ענינו:

כאשר יהודי מתיישב ללמוד תורה, הרי זה כמו שהי' מלכתחילה במ"ת — כמוזכר לעיל (ס"ט) דברי הגמרא במסכת ברכות⁵¹ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע", ומקשה על זה רבינו הזקן¹²⁸: "לכאורה אינו מובן דמיון זה, מה להלן אף כאן כו', שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות¹²⁹, ופב"פ דבר ה'¹³⁰, משא"כ בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו, ומבאר, "אלא הענין הוא... כי גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני (כיון ש"כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"¹⁰⁴, כמו במ"ת, "נותן התורה" — לשון הוה¹⁰⁰), ועי"ז תפול עליו אימה ויראה כאלו קבלה היום מהר סיני".

ולכן, כשמתיישב ללמוד תורה, אזי יכול לקבל את התורה באופן

(127) כו, ב (ובפרש"י).

(128) תו"א יתרו טז, ב.

(129) יתרו כו, טו.

(130) ואתחנן ה, ד.

ה"בכך" שמוכיח שההבנה וההעמקה היו כדבעי, ככל הדרוש — הנה כיון שיש לו תשוקה להקב"ה, ויש לו מורא שפועל אצלו ביטול להקב"ה, הרי זה פועל אצלו ביטוש וזיכוך בהחומריות ואפילו בהגשמיות שלו.

ואז נעשה בירור וזיכוך גם בלימוד התורה שלו, ולכן התורה שלמד יכולה להתעלות ("סליק לעילא") לעולם נעלה יותר מעולם העשי' הזה הגשמי והחומרי.

וכל זה נעשה ע"י דחילו ורחימו — שמעלה את כללות האדם, גם כח השכל שבו, ל"נותן התורה", כיון שזוהי יראת ה' ואהבת ה'.

כג. אמנם, לאידך גיסא, יכול להיות לימוד התורה ("הילך בתורת") גם באופן ש"לא זכה", ואעפ"כ, יהי' הלימוד באופן שנעשית "תורתו", ש"נקראת על שמו".

ועאכ"כ בזמן הגלות, כדאיתא בספרים¹⁴⁷ שבזמן הבית הי' הענין ד"הלכה כמותו" רק אצל מי ש"הוי" עמו¹⁴⁸, משא"כ בזמן הגלות יכול להיות גם באופן אחר.

וזוהו כללות הענין שבין "אוכלי המן" היו גם כאלו שאינם במדרגת צדיק, ואפילו לא במדרגת בינוני, אלא במדרגת של היפך הצדיק, וגם הם נכללים במאמר המכילתא ובעל הטורים שלהם ניתנה התורה כו'.

אבל תכלית השלימות בלימוד התורה היא — באופן ד"הלא כה דברי כאש", ובאופן שתעלה למעלה, לשרשה ומקורה, ובשביל זה יש צורך בדחילו ורחימו, שע"ז מתעלה הגוף, ועאכ"כ נפשו הבהמית, ועאכ"כ נפשו האלקית, ועד לאופן ד"סוס ורוכבו רמה בים"¹⁴⁹, כמבואר בקיצור וברמז בדרושי פרשת בשלח בתורה אור, בתורת חיים ובאור התורה שלאח"ז¹⁵⁰.

כד. ובהנוגע לעניננו:

נהוג מכמה שנים, שבהמשך ליום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, עורכים מגבית בשביל לימוד התורה, עבור אלו שלומדים תורה ללא פניות עצמיות, וללא פניות של הגוף ונפש הבהמית וכו', כי אם בגלל מצות תלמוד תורה, "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"¹⁵¹.

(147) ראה תו"ח נח נ, ד. סה"ש תורת
תו"ח שם ע' 176.

(148) שמואל"א טז, יח. וראה סנהדרין צג,
תקיו ואילך.

ב. (151) ראה גם שיחת יו"ד שבת דאשתקד
סל"ב (תו"מ חמ"ו ע' ...). וש"נ.

(149) בשלח טו, א.

לסבלו; אבל כאשר עבר על רצון ה' ואכל מעה"ד, ונעשה דם ובשר כבשרו — לא ה' הג"ע יכול לסבלו.

ועפ"ז נמצא שעונש הגירוש מג"ע בא כתוצאה מהחטא, והיינו, שאין זה באופן של סגולה, אלא בדרך סיבה ומסובב — דכיון שלא ה' נקי בתכלית, לא ה' יכול להיות בג"ע.

כב. ועד"ז מובן בנוגע לתורה, שבלא דחילו ורחימו לא סלקא לעילא:

מהי הסיבה לכך שבלא דחילו ורחימו לא סלקא לעילא, ובפרט ע"פ המבואר בתניא¹⁴⁴ ש"דחילו ורחימו נקראים גדיפין .. כמו שכנפי העוף אינם עיקר העוף .. רק משמשים לראשו וגופו כו", וא"כ, מדוע נוגע ה"דחילו ורחימו" לעצם הענין של לימוד התורה?

וההסברה בזה — ע"ד משנת"ל (במאמר¹⁴⁵) שהתפלה צריכה לבירור וזיכוך ע"י המלאכים:

הן אמת שהתורה מצד עצמה היא באופן ד"הלא כה דברי כאש"⁸³, "מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אין מקבלין טומאה"⁵¹, אבל, כאשר השכל שבתורה נלמד ע"י נשמה כפי שקשורה עם גוף, שאז זקוקה להסברה ע"י ענינים גשמיים כפי שהם בעוה"ז הגשמי, ועד שכאשר יש צורך במשל על מלך מלכי המלכים הקב"ה, אומרת התורה עצמה "משל למלך בשר ודם" — לא יתכן שענין זה לא יגשם את השכל וההסברה; אפילו כאשר מקור הסברה ונקודת הענין היא כולה מהתורה, ואפילו השקו"ט היא מהתורה — הרי כיון שכל זה צריך להיות באופן המובן בשכל האנושי, כפי שמתלבש בנפש הבהמית ובגוף, לא יתכן שלא יקב; לא את העדר הדקות והבירור והזיכוך, לגבי הנשמה כפי שהיא מצד עצמה.

ובשביל זה יש צורך שבשעת מעשה או בהכנה לזה יהי אופן העבודה של אהבה ויראה, "דחילו ורחימו", ע"י שמתבונן בדברים המביאים לאהבת ה' וליראת ה', כמ"ש הרמב"ם בהל' יסודי התורה¹⁴⁶: "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן וכו'", ומוסיף ומפרט כל ג' הענינים דחכמה בינה ודעת, והיינו, שלא די בהתבוננות סתם, אלא צריך להיות באופן של חב"ד דוקא, ואז בא לדחילו ורחימו.

וכאשר מתבונן כדבעי, ומגיע לאהבה ויראה בפועל — שזהו

(144) ספ"מ (נה, סע"א ואילך).
(145) פ"י (לעיל ע' ...). וש"נ.
(146) רפ"ב. וראה תו"מ חל"ח ע' 277.
וש"נ.

ש"ניתנה (לו) תורה", אבל, במה דברים אמורים — אם ישנו תחילה הענין ד"הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", שאז אין לו שום דבר המבלבל, כמו "אמרה לי אם קריב כותחא", וכיו"ב.

אך כיצד יכול אדם לפעול על עצמו ששום דבר לא יבלבל אותו — הרי ע"פ תורה צריך לעסוק בפרנסה, הן לעצמו, ועאכו"כ לבני ביתו? ! הנה העצה לזה — שכאשר מתיישב ללמוד תורה, צריך לפעול על עצמו, שבנוגע לפרנסתו וכל עניניו יהי במעמד ומצב של "אוכלי המן"¹³¹:

אוכלי המן קיבלו גם כל שאר צרכיהם — מים מבארה של מרים, ולבושים ע"י ענני הכבוד, ואעפ"כ מדגישים את הענין של אכילת המן, שזהו העיקר, כיון שהוצרך להיות באופן של "דבר יום ביומו"¹¹³ (ולא כמו ענין הלבושים, ועאכו"כ ענין הבית או אוהל, שאינו דבר חדש בכל יום), ואעפ"כ, לא מבלבלת אותו העובדה שיודע שלא נשאר לו מאומה למחר, שאז יצטרך שוב להגיע לחסדי ה' — כמבואר במדרשי חז"ל¹³² בנוגע לענין המן, שלא ניתן פעם אחת עבור כל הארבעים שנה, אלא באופן שבכל יום ויום יראה יהודי שהקב"ה ממלא צרכיו והוא מקור פרנסתו.

וזהו פשטות הענין וגם ההלכה:

לימוד התורה צריך להיות באופן שיבוא לתכלית השלימות, וכמדובר כמ"פ¹³³ שמי שיכול ללמוד בעמקות, ולומד בשטחיות, אינו יוצא י"ח לימוד התורה, ועאכו"כ בנוגע לכמות, שגם אם לומד כו"כ שעות, אבל נשאר לו זמן פנוי שהי' יכול למלא אותו בלימוד התורה, אזי מבטל מצות עשה של תלמוד תורה (כמבואר בארוכה בתניא¹³⁴).

ועד"ז בעניננו: אופן לימוד התורה בשלימות הוא — כאשר האדם הלומד מעמיד את עצמו בדרגת "אוכלי המן", שאין לו מחשבות המבלבלות בשעה שלומד תורה.

יח. אך עדיין נשאלת השאלה: כיצד יתכן שהצורך בפרנסה לא יבלבל אותו?! — ע"פ מנהג העולם לא יכול להיות מעמד ומצב כמו בזמן ה"מן", שלא ישאר כלום ליום המחר; אי אפשר לרוקן את כל הבית, אלא צריך להרויח לא רק עבור יום זה, אלא באופן שישאר משהו גם ליום המחר? !

והמענה על זה — ע"פ דברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל:

(131) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 307 ובהערה בשלח עה"פ (אות ל).
46 שם.
(132) ראה תו"מ חל"ח ע' 310. וש"נ.
(133) ראה יומא עו, רע"א. הנסמן בתו"ש
(134) פ"א.

"כל איש ואיש .. אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו .. יהי ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו .. הרי דוד ע"ה אומר¹³⁵ ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

ועד"ז כותב הרמב"ם בספרו מורה נבוכים¹³⁶: "כל מי שנתייחד לעבודתו יתעלה, יכלכלוהו ממקום שלא העלה על דעתו, ועל ענין זה נאמר במן .. למען אנסנו הילך בתורתי אם לא, כלומר, שילמד מכך כל לומד ויראה האם ההתייחדות לעבודתו מועילה ומספיקה כו".

ואין להקשות מדוע בהל' שמיטה ויובל לא מביא הרמב"ם הפסוק שמביא במורה נבוכים — כי, הפסוק שנאמר ב"מן" הו"ע שהי' לפני הדיבור¹³⁷, ולכן בספר ההלכות מביא הרמב"ם רק ענינים שלאחרי הדיבור, כמו מש"נ בנוגע לשבת לוי;

אבל במורה נבוכים, שאינו ספר הלכות, אלא ספר שמבאר השקפות ודעות ע"פ התורה — מביא את הפסוק שנאמר ב"מן", כי: (א) פסוק זה הוא המקום הראשון בתורה שבו נאמר ענין זה, (ב) בפסוק זה מדובר לכתחילה אודות כל בני"י (לא רק בנוגע לשבת לוי, שאז יש צורך להבהיר "ולא שבת לוי בלבד, אלא כל איש וכו'"), שהקב"ה מספק כל צרכיהם, גם עבור בני הבית, הקטנים עם הגדולים, ואפילו עבור העבדים (כמסופר במדרשי חז"ל¹³⁸ שכאשר ראו היכן נמצא ה"עומר" שלו, אזי נתברר למי שייך העבד כו').

יט. וזוהי ההוראה הכללית — שהרי ה"יד החזקה" הוא ספר של הלכות:

שלא כדעת הטועים לומר — היפך סגנון הגמרא במסכת ברכות — שאם יעסוק בתורה, "בתורת ה' חפצו", פרנסתו מה תהא עלי'?! ... הנה על זה ישנו פס"ד הנ"ל, ובתוספת הסברה במורה נבוכים — שישנה הבטחה גמורה ש"הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", אם רק יחליט לילך בתורתי.

כ. אמנם, בענין זה גופא יש חילוקי דרגות:

מצינו בגמרא במסכת יומא¹³⁹ שב"אוכלי המן" היו ג' סוגים: "צדיקים כו', בינונים כו', רשעים כו'".

(135) תהלים טז, ה.
(136) ח"ג פכ"ד.
(137) בשלח עה"פ טז, טז (אות צד).
(138) ראה יומא עה, א. הנסמן בתו"ש
(139) שם.

(135) תהלים טז, ה.
(136) ח"ג פכ"ד.
(137) חגיגה ו, א. וש"נ.

ומזה מובן, שבכל א' מג' סוגים הנ"ל ישנו הענין ד"ניתנה תורה", ועד "ניתנה תורה לדדוש", וזאת — למרות שהנהגתו היא באופן של היפך צדיקים, או לכל-הפחות כמו בינונים, ולא כמו צדיקים.

ובכללות — הרי זה החילוק בין לימוד התורה מתוך דחילו ורחימו ש"סלקא לעילא", ללימוד התורה ללא דחילו ורחימו, ש"לא סלקא לעילא", אבל ישנו למטה, ועד שיכול להיות גם באופן ש"נקראת על שמו", "ובתורתו יהגה".

כא. ויובן מסיפור התורה בנוגע לאדה"ר שגורש מגן עדן לאחרי חטא עץ הדעת¹⁴⁰ — דלכאורה צריך להבין:

הן אמת שכיון שעבר על רצון ה', מגיע לו עונש, וא' העונשים הוא הגירוש מג"ע, אבל, כיון שהעונש צ"ל ע"פ תורה, שהו"ע החכמה, הבנה והסברה, הרי זה צריך להיות באופן שהעונש שייך להחטא¹⁴¹, ולא סתם עונש בדרך סגולה, באופן שאין לו שייכות עם החטא. ולכאורה: מהי שייכות הענינים — שכיון שאדה"ר אכל מעץ הדעת, לכן אינו יכול להיות בג"ע?

וההסברה בזה¹⁴² — שכיון שג"ע הוא מקום ברור, מזוכך וקדוש, לכן אינו יכול לסבול ענין שאינו מבורר, ועאכו"כ ענין שהוא היפך הקדושה.

וכמובא בזהר¹⁴³ דוגמא לזה מהשאלה ששאל פילוסוף אצל ר' אליעזר, מהו הטעם שאומות העולם יכולים לאכול כל הענינים שאינם כשר ומותר וכו', ואילו אצל בני"י הרי זה איסור? והשיב לו ר' אליעזר, שזהו ע"ד שמצינו באברי האדם, שישנם אברי העיכול שבהם יכולים להיות כל מיני דברים: מאכל מבורר או מאכל שאינו מבורר, ואפילו ענין של טפילה, ואין זה מזיק להם, משא"כ הלב, אם יכנס בו אפילו דבר מבורר, אבל לא דם זך ונקי, אזי מעמידים בסכנה לא רק את הלב, אלא גם את כל הגוף.

וכשם שהלב אינו יכול לסבול אלא רק דבר זך ונקי ביותר, כך גם בני"י, שהם בדוגמת ה"לב" של ה"עולם גדול" שנקרא בשם "אדם", אינו יכולים לסבול דבר שאינו כשר ומותר כו' (אף שאינו מזיק למי שהוא בדוגמת אברי העיכול ושאר אברים).

ועד"ז בנדוד"ד: כל זמן שאדה"ר לא אכל מעה"ד, הי' הג"ע יכול

(140) בראשית ג, כג"כד.
(141) ראה תניא פכ"ד בהגהה.
(142) ראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב
(143) ח"ג רכא, א"ב.
ע' תשג. סה"מ תרס"ב ס"ע רצט. וראה גם
ת"מ ח"ז ע' 18. וש"נ.